

1707-ben SC. M. INGEN--I. C. MILLER térképe már újra a balparti Apostagról tud. Kisapostag elnéptelenedett, s majd csak a 19. század végén népesítették be újra lakosok /Fejér megye általános ismertetője. szerk.: F. SZABÓ GÉZA: Bp., 1931--32. 144./

VALACZKA ANDRÁS

B E M H E G Y É S K I S D E B R E C E N

Régi megfigyelés, hogy a szakirodalom felvirágzása ösztönzi a kutatást. MEZŐ ANDRÁS "A magyar hivatalos helységnévadás" című, igen részletes és alapos kutatáson nyugvó munkája hívta fel a figyelmemet arra, hogy az 1848/49-es évek nem hagytak volna nyomot helységnévadásunkban. Jómagam -- Pesty Frigyes sok mindenre kiterjedő figyelméből -- egyelőre két esetet ismerek, amely e korra teendő.

1807-ben -- a Ruzska havas déli oldalán -- a Bisztra folyó [= Ruzska ÁTI Kisatlasz] völgyében vasércet, 1809-ben rézércet fedeztek föl. A bányatelepet Hofmann Ferdinánd rész tulajdonos után Ferdinandsberg-nek nevezték el. A névadás időpontja bizonytalan. 1825-ben vashámort, 1842-ben hengerművet létesítenek itt. A szabadságharcban fegyvergyártással szolgáló bányavidék e helységet Fülöpp Lipót /1809--1875/, 1848/49-ben temesi országgyűlési képviselő, majd végvidéki kormánybiztos javaslatára Bemhegy nevet kapta /Fülöpp Lipót életadatainak közléséért Barcsay Lászlónak tartozom köszönettel/. A névadás Bem József tábornok tiszteletére történt. Érthető, hogy a névadást a szabadságharc bukásával eltörölték /PESTY, A szörényi bánság és Szörény vármegye története. II. köt., Bp., 1878. 64--5/. A német bányásztelepülés ezután újra Ferdinandsberg lett. Így szerepel 1880-ban a Hátsek-féle atlaszban. 1882-ben a Juhos-féle helységnévtár "Nándorhegy, előbb Ferdinandsberg" néven mutatja, de Ferdinándhegy néven is utal rá. Nándorhegy néven került Romániához, hol először

a Ferdinandsberg nevet állították vissza /Hnt. 1926/, majd Ferdinand /Hnt. 1933/ a neve. Később egyesítették Bisztere helységgel Ferdinand - Bistra néven /Hnt. 1944/.

Mező /i.m. 66/ csak Ferdinandsberg nevét jegyzi, a Nándorhegy név keletkezéséről adatot nem közöl. Viszont felhívja figyelmünket, hogy a legendás Bem apó nevét újból megörökíteni óhajtották, amikor a Hunyad megyei Ópiski nevét Bemhidá-ra kívánták változtatni. E névváltoztatás azonban már nem lépett életbe /i.m. 207/.

A másik szabadságharc alatti névváltoztatás a Szepes megyei Merény bányavároska nevéhez fűződik. Erről is Pesty Frigyes tudósít /Mo. helynevei történeti, földrajzi és nyelvészeti tekintetben. I. köt., Bp., 1888. 211/: „A hazafias érzelmű város [Wagendrüssel] már 1849-ben a Kis-Debrecen nevet használta, amiért, midőn a szomorú politikai fordulat beállt, nagy sarcot kellett fizetnie, és régi nevét újra felvenni.”. A városka kuruc szellemű lakossága, úgy látszik, nem nyugodott, és az alkotmányos idők visszatérével újra magyar névért folyamodott. Ezt -- Merény-t -- 1878 februárjában kelt belügyminiszteri rendelet engedélyezte /Pesty i.m. 211; Mező i.m. 102/. Hátsek atlasza 1880-ban már e néven is tünteti föl. Juhos 1882. évi helységnévtárában azonban csak utalósorban -- „Merény = Wagendrüssel” -- szerepel, címszóként, úgy látszik, kimaradt. A bányavároska 1920 után újra Wagendrüssel nevet visel /Hnt. 1926/, majd Vondrisel lett a neve /Hnt. 1933, 1944/.

REUTER CAMILLO

B E L M A J O R É S K Ü L M A J O R

Az 1973-as Helységnévtár szerint hazánkban mindössze egy Belmajor van. /Káloz külterületén./ Korábbi másik három Dég, Pákoz, illetve Szepetnek községek központi belterületének részévé vált. Bel- előtagú nincs. Belsőmajorja már csak Döbörhegynek van, a Kamond és Rédics községekhez tartozott egy-egy major már a belterület része.